

FEKETEMÁGIA GYIMESBEN

"Ingem anyám megátkozott

Mikor a világra hozott

Azt az átkot mondta reám

Ország- világ legyen hazám"

Egy anyai átokkal indítom dolgozatomat. De Istenem, mennyit beszélnek itt, Gyimesben az átokról. És főleg mennyit átkozódnak! Pedig félnek az átoktól és hiszik azt, hogy az átok megfoghat valakit. Ha véletlenül a sors úgy hozza, hogy valaki sokat betegeskedik, akkor már megvan rá az ok: "Igen mert megátkozta volt valaki". Micsoda átkokat lehet itt hallani! Ezekről később fogunk beszélni. De a kérdés felvetődik: hogy kívánhat valaki embertársának ennyi rosszat? És akkor igazságként zuhan agyunkra a felismert tény: az ember keserviben, haragjában, bajában elvakul, mintha az agyát elöntené a vér! A jóság eltűnik az emberből és mindenképpen ártani akar, átkoz vagy segítségül hív természetfölötti lényeket.

Rosszat tenni valakinek, feltétlen rosszat tenni! De ha közvetlenül ez nem sikerül, akkor, akkor szövetkezni kell valakivel abban, hogy embertársunknak árthassunk. Így születik meg a feketemágia. És kivel lehet szövetkezni: a világmindenség két óriásával, a Jóval és a Rosszal. A fehérrel és a feketével, mert van fehér és fekete mágia. Igaz, az átkozódás nem mai keletű! Már az Ótestamentumban -Mózes könyvében igen- igen kemény átkokkal találkozunk az Átok és ígélet fejezetben: "Nehezen szülsz és férjed uralkodik feletted" A férfit pedig így átkozza ki az Úr. "átkozott legyen a Föld temiattad!" "Ha nem hallgatsz az Úrra, átkozott leszel, átkozott leszen a Te méhednek gyümölcse,..." szétszor az Úr téged minden nép közé..."

Jób pedig átkot szór arra a napra is, amikor szüetett de végkicsengés, hogy "Isten nem büntet ártatlan" A fenti idézetekből legalább két dolog körvonalazódik:

a fekete mágia, az átok nagyon rég született és ha valakit büntet a fekete mágia az valami bünt követett el. Tehát a fekete mágia nem jön csak úgy a semmiből!

Vegyük csak sorba, kit is hívunk segítőül, ha jót vagy rosszat kívánunk valakinek, a mindenható Istent és az ellenpólust, a rossz képviselőjét, az elkárhozott angyalt, a Sátánt. De a kérdés nem ilyen egyszerű, mert bizony az Isten nem mindig jót tesz, főleg ha bünt követünk el, hanem keményen büntet is! Gondoljunk csak a vízözönre, vagy az ember kikergetésére a paradicsomból! Rögtön próbáljuk megnyugtatni magunkat: rosszak vagyunk, megérdemeljük. De már itt az elején érdemes volna leszögezni, egyáltalán létezik-e megalapozatlan, rosszindulatú feketemágia csak úgy, valaki ellen? Hát mi is tulajdonképpen a feketemágia indítéka, miért, miért átkoztatnak ki a Sámán ikertestvéreinek dák utódjával valakit?

Erre minden háznál tudnak itt Gyimesben felelni, van egy csomó eset, ismert változat: "Mert ellopták a lisztjét, disznóját, pénzét, ökrét stb." "Mert a testvére a

törvényszéken jógatlanul kapott a szülői oszló birtokból, s így akart igazságot keresni a sérelemért "Mert a szomszédja mindig elkaszál a füviből s még meg is verte" Végeredményben tehát meg akarta büntetni a vétkest, igazságot akart tenni.

Vagy meg akarta tudni , ki az, aki ártott valamilyen képpen neki ! Akkor tehát a feketemágiával bünt bűntettünk ! És valahogy úgy érzem, hogy ha így nézzük a

feketemágiát, akkor az nem csak feketeségében mutatkozik. Hisz akkor fekete-mágiát űz a törvénybíró is, amikor elítél, igazságot tesz! Mert ő is valamilyen bü-

nért büntet... De ne vágjunk a dolgok elébe! Vizsgáljuk meg konkrétan, mi is a helyzet Gyimesben a témával kapcsolatosan.

1.HIEDELEMVILÁG GYIMESBEN

A gyimesi csángók hiedelemvilága roppant gazdag. Ki hinné el, hogy még ma is sokan vannak , akik hisznek a boszorkány, kísértet, szépasszonyok létezésében,

fermekálásban, szerelmi megrontásban. Dr. Balázs Lajos egyik felcsiki adatközlő-

je/1/ így inti le falustársai babonás hiedelmeit : "Oh, ezek olyan csángó mestersé-

gek!" Valóban Gyimes mindenképpen elzárt világ volt, a csángó még a század ele-

jén sem értékelte az iskolát, élték a maguk természetes világát.Nagyon magukra hagyottak voltak,írásos kultúrájuk helyett ott voltak a mesék, csodás történetek.

Igyekeztek mindenre magyarázatot keresni a körülöttük lévő csodás, sok mindenben ismeretlen világból. Egy biztos : a természet számukra nyitott könyv volt, gondoljunk csak a gyógyítási módokra, a gyógynövényekre, amelyeket úgy az állatok mint az emberek betegségeinél előszeretettel és nagy hozzáértéssel használtak.De

nem mindenre akadt gyógyír, s akkor okot és főleg okozót kerstek a bajra és valamilyen kiutat. Aztán a jövőbe látás is mindig izgatta a gyimesiek fantáziáját. A gyógymódjaik, az időjárás-jóslás valahól a valóság szomszédságából származnak , mert ezek nem csodás elemekhez kötődnek, hanem évszázados megfigyelésekre alapoznak. Ezekről itt nem beszélek, hisz három hosszabb dolgozatban is bőveb -

ben irtam már róluk / 2 / Inkább a valóságon kívül helyezkedő csodalényekről szeretnék szólni, az ezekhez kötődő hiedelem-világukról és főleg az átokról és mágiáról , amelyek át- meg átszövik a gyimesi csángó egész életét , bátran kijelenthetjük,

egészen napjainkig! Hisz máig is sokan hisznek az olyan csodás, természetfeletti lényekben, mint a lüderc :

" A lüderc este, setétedés után indult meg . Ujanyokhoz járt, akik erőst búsultak valakit. Így gyermekkoromban láttuk, hogy oda fel a fejben, egy fényesség, mint egy gyertya , ami úgy reszketett, hát átolment felettünk. Aszongya nanyám, hogy :

-Na ez menyen Kusti Jánosnéhoz, mert őt járja. Az urát elvitték volt katonának"

Még ujan es volt, hogyha erőst búsult a legény vagy a leány valakit, a szeretejit, ha elhagyta, akkor annak a képibe jelent meg a lüderc. Csak a lábáról lehetett megüsmerni, met az vagy lúd, vagy disznyó láb volt. Biza , itt a szomszédunkban es volt egy legény, aki erőst szeretett egy leányt,de az nagygazda, büszke leány volt, egy darabig igen, de azután reja se hederített a legényre. Na s egy este a legény fejt a kalibánál, s utána benn a kalibába le volt kucorodva, hogy a szabadtüzelőbe felpiszkálja a tüzet.Ahogy visszatekint a lábaközt, hát látja, hogy ott áll a leány.

- Na , eljöttem...

Hirtelen megörvendett, de látta, hogy a lába lúd, vagy disznóláb, má nem es tudom melyik. Felkapott egy égő üszköt, gyorsan keresztet vetett és elkergette a

ludércet."Ezek úgy hangzanak, mint valami mesék, de a 83 éves Hosszú Fülöp bácsi, aki száz meg száz ilyen történetet mesél, tisztán visszaemlékszik, hogy ő is látott ludércet! Kérdésemre, hogy ma hol rejtőzködnek ezek a ludércek, meg a többiek, akikről ezután szólnak, elgondolkozva válaszol :

-Hát ha megölne, akkor sem tudnám megmondani! De hogy voltak, az biztos!

A Szépasszonyok , az adatközlők szerint, boszorkányos, vidám, táncoló lények voltak és a falu asszonyai közül kerültek ki. Ők táncoltatták, lovagolták éjjel a lovakat, kínozták a marhákat és megkísértették az embereket. Reggelre ezek az állatok csurom vizesek voltak. Különböző ráolvasásokkal, imákkal, jelekkel védték az állatokat. Így bizonyos éjjelekre / Szent Iván/ keresztet rajzoltak az istálló ajtajára. Szintén Hosszú Fülöp meséli: " Kajtár Géza gyermekkori pajtásom volt. Ő

mondta, hogy eccer éjjel egy nagy mozsikasztót hallatt, jött egy csomó cifra fejrényp, egyet- kettőt meg is ismert közülük, Bece Tera es ott volt, őt szekerbe fogták, Palánkáig mentek. Én igaz nem láttam, de ő mondta."

A gurucska A hiedelem szerint különféle praktikákkal elő lehet idézni vagy meg lehet szüntetni bizonyos dolgokat. Itt már jóban és rosszban az ember társul vala-

milyen megfoghatatlan szellemmel.A gurucska eszközei : állatfej, tyúkláb, posztó darab,gyapjú, cérna. Ezeknek a hiedelem szerint varázserejük van,ha meg vannak fermekálva, gurucsálva. Egy ilyen eszköz a tiló is. Hittek abban és eskü mellett állították, hogy vannak fejrényp, akik képesek tilón járni, száguldozni besötéte -

dés után. Ilyen asszonyok voltak a század elején névszerint Bece Tera- Hideg-ségről, Vén Csufejkáné - Barackosból, A Vén Pálgyurka Józsiné - Ugráról ,

de akadt egy- két férfi is pl. Föcse Illés - Hidegségen. A gurucsát, elvarázslást, megrontást valamilyen céllal végezték. Ha például egy fiut akartak meggurucsálni, hogy szeressen egy bizonyos lányt, akkor valamilyen báj-itallal megittatták Ezt pálin-

kába keverték. Ha a megcsináltatás ellen akartak védekezni, akkor elmentek a mon-

dó asszonyhoz, aki a varázslatot néha képes volt feloldani a hiedelem szerint. Nap -

jainkban is, ha egy család nem akarja, hogy fia/ lánya összeházasszon a szive-vá-

lasztottjával, és a fiatal nehezen adja be a derekát, megvannak győződva, hogy vala-

mivel megittatták gyermeküket, pedig az szegény csak éppen fülig szerelmes és a szerelem a legtöbb estben vak, mellőz minden rációt.Gyimesben, Ugrán egy olyan-

ról is tudnak, névszerint Baconi, akinek bizony ördöge volt!

A varázslásnak, amint említettük, vannak jellegzetes eszközei : állatfej, láb, cson-
tok, tiló aminn valaki jár, varasbéka/ varangyos/ piros szalaggal, viziborjú, hajtincs,
összetekert cérna, a tehén poklaja, amiben világra jött a borjú, piros gyapjú-botikó
lábnyom, por stb. Ezeken kívül még a vas tárgyak is valamilyen varázserővel bírnak.

Igy, amikor tavasszal, Szent György napja körül kiköltöznek a nyári, második szálás

ra, a kalibához, az állatokat a kapuban keresztbetett láncon hajtják át, s az a havason megvédi az állatokat a rontástól, tejelvevéstől és a vadtól. Szent András hetén pedig bekötik a júhnyíró ollót, s ezzel, úgymond, bekötik a farkas száját. A nyári szállásra valamilyen vas tárgyat, patkót szegeznek s így távol tartják a fermekás asszony va -

rázló erejét, aki el szokta venni a tej zsirját. Ugyanakkor távol tartják a boszorkányos szépasszonyokat is, akik meglovagolják a lovakat, kínozzák az állatokat.

A hiedelemvilág felvillantása, mert az említettek csak csepp a tengerben, csak előszó akar lenni ahhoz, hogy a mágiának, legyen az fehér vagy feketemágia, ma is az emberek lelkületében van ereje és valami megmagyarázhatatlan félelem ül az emberek lelkére, amikor erről beszélnek. Ha száz adatközlőtől, fiataltól, öregtől érdeklő -

dünk arról, hogy ma létezik-e fekete mágia, a válasz egyöntetűen igenlő. Az előbbieken felsorolt hiedelmekről íme milyen mély meggyőződéssel beszél Amb-

rus Fülöp / Hosszú/ 1905- ben született adatközlő : "A dédnanyámat a havazó öl -

te meg. De hogy? Novemberben váratlanul egy nagy havazó jött , amilyent nem látott a világ. Dédnanyám hajtotta vóna haza a johokat, de a csúf üdö elszorta őket

Elig látott az orra hegyéig,fujta, kavarta. Eleget akarta esszeszedni, de má nem birta ő sem s az üdö béverte a Csáki Sándor szállásaiba. Keresték, keresték, csak eppe

azokban az épületekben nem tekintettek bé. Pedig a kutyák erőst fogtak az épüle -

tek körül de már setétedett, s hazajöttek. Nyolc hétre reja kapták meg! Érdekes,

Cirják Jánoska es eppeg ott halt meg. Valami kellett, hogy legyen azon a helyen!

Még mit mondjak magának? Régebb voltak olyan boszorkány félék, a szépasszo -

nyok. Még nagyapámnak a házban volt a kemence,előtte a kürtő. Az öreg özvegy ember volt, sokat gondolkozott s beszélgetett egyedül.Este béfekszik a pucokba. Eccer csak nyílik az ajtó s egy fajka cifra fejrénp nagy mozsika szóval bétódnak.

Nagyapám felkönyökölt, a priccs alol kihúzta a kicsi fészit és azt mondja:

- Aki közel merészkedik,azt levágom! Egyet meg es üsmert közülük , a szom -szédasszony volt, Cíher Erzsí. Reggel lement hézik s kérdi:

- Erzsí, mit kerestetek az este nálam?

- Én nem, Józsibá...

- Ne beszélj nekem a müatyánkodat, sze láttalak!

- Na , Józsibá, az Isten megfizeti, ne mondja senkinek...

A tejet es el tudták venni. Erről én magam győződtem meg! A zsirját a tejnek. Vót magyarüdőben egy asszony, pénzzel tartoztunk neki.Elvittem egy este a pénzt, hogy adjam meg . Ott ülök, beszélgetünk, s hát egyszer hallom : kurty, kurty vaj ötször. Hát ennek varasbékája vót, azzal vette el a tej zsirját, ott tartotta az ágy alatt.

Még egy esetet elmondok. Az én leányom, aki most es él, korán kellett induljon iskolába. Hát egy reggel lássa, hogy Bece Tera menyen fejni. Egyik kezében vót a tejjessétár, a másikban egy veres pántikás varasbéka. Ez ujan fermekás asszony vót.

A lüdercet én magam es láttam" Ezt az esetet elül már leirtuk.

Néha a mesélő egy- egy hajmeresztő történet mesélésekor , amelyek itt, konkrét helyhez kötve történnek és a szereplői is helyi valós személyek, még is a végén kicsit kételkedve odateszi, ha nem vele történt : "igaz, én nem láttam" Máskor meg-

erősíti: "ezzel a kétszememmel láttam" Legtöbbször úgy hallották, meseszerû, orális történetek ezek. Érdekes módon az adatközlőim között akadtak igazi materialista- kommunista szemléletű egyének is, akik akarva- enem akarva, hittek

ezekben a csodákban. Gondolom sok évszázados hiedelemvilág még mindig erő - sebb, mint egy néhány évtized erőltetett materializmusa.

Ime két történet : " Blága P. nagy kommunista volt. Meggyőződéses kommunista.

Néptanács elnök volt, egy késő este jövögetett hazafelé, a Megállon lakott. A felesége mondta, hogy olyan megijedve érkezett haza, hogy csak úgy béesett az ajton fehér volt mind a fal és hallgatott. A felesége mind faggatta, hogy mi van vele. Egy-

szer csak annyit mondott, hogy amikor jött hazafelé , a paphelye iránt hát hallja, hogy valami kaffogat, mintha tilolnának. De hát ki tiloljon ilyenkor? Nézi a holdvilágban, s hát Uram Isten mit lát. Látja , hogy Bece Tera úgy menyen tilon, mint más lóháton. Nagy boszorkányos fehérség volt ez a Bece Tera!" (Ambrus F)

Egy másik "történetet " a fekete mágiáról Tankó P. J. 1916-ban született adat -

közlő mesél el, aki egy sokat olvasott, felvilágosult egyén :

" Édesapámék, de mások is örökké mise után bémentek egy kicsit a korcsomába, vagy a táncba. Estefelé mentek fel a patakon hazafelé , s anyám valami fejjérnép dol

gon eszeveszett a Cs. K. anyjával. Apám vágott egy pufot az öregasszonynak s az

béperelte. A tanu Kicsi Pista Erzsi volt, azt tanúsította a törvényszéken, hogy apám legalább 100 kujakot nyomott a vénasszony fejire. Apám tagadta és a pert elnapolták. Akkor apámék lementek az oláh papokhoz Tarkoba, az ott lennebb van, Moduva felé. Azt kérdezi egy kaluger :

- Mit akar? Meghaljon, vagy mit?

- Nem, csak az Isten úgy segítse meg, amilyen igazat beszél. Megfizette, amit a pap mondott, gyertyát vett, ott hagyta, s hazajöttek, várták az eredményt. Mikor mentek a második tárgyalásra, járt itt egy fabusz, a szépvízi Kiss Dénesé volt, akar -

tak felülni arra, s ha hiszi, ha nem, az asszony megsikodott, s eltörött a lába. Úgy

megijedtek, hogy a pert visszavonták. Én az ilyeneket nem erőst hiszem, de ez velünk történt meg!"

A sok adatközlő annyi ilyen konkrét véletlenről beszél, közöttünk élő emberek -

ről, betegekről, részegesekről, agyalágyultakról és annyira "tudják" bajaik okát, hogy bármilyen racionális gondolkozás óriási falba ütközik. Érdemes lenne sta -

tisztikát állítani arról, hogy az adatközlőknek milyen iskolai végzettségük van. Azért hogy megnyugtassam az olvasót, be kell vallanom, hogy én is láttam koborgó lelket Olyan tíz éves lehettem, amikor éjjel tizenkettő fele, anyám felébreszt mindenikünket, a hátsó ablakra mutat, ahonnan láthattuk a szomszéd csűrét/gazdasági épület/

ott egy sárga gyertyafény imbolyogva járt, keresett valamit. Egy lepedővel és egy karincával igyekezett az ablakot befedni, de bár mit tett az ablakra, a gyertyafény átlátszott! Csak annyit mondott: Gyurka János Fülöp meghott! Reggel a 23 éves Fülöp halott volt. Egy hetet betegeskedett!

II. AZ ÁTOKTÓL ÉS EGYÉNI LÁZADÁSTÓL A FEKETE MÁGIÁIG

Először egy érdekes kettősségről kell szólnunk, amely jelen van a legegyszerűbb átkoktól a gyógyítási varázsló szövegeken át a régi imákig majd minden szövegben.

Érdekes módon vannak jelen, párhuzamosan a pogány vagy leegyszerűsítve a min - dennapi elemek és a vallásos isteni kérés- könyörgés foszlányok, elemek. Szinte lehetetlen megállapítani, melyik elemek vannak túlsúlyban.

Vegyünk egy megszokott átkot, amit naponta lehet hallani: "Nekem életemben ő csak rosszat tett. A drága jó Isten engedje meg, hogy az ágyból rothadjon le"

Most lássunk egy varázsló ráolvasást: "Igizés ellen: Elindult a boldogságos Szűz Mária az ő áldott Szent fiával. Megtalálá az igizetet. Kérdé: Hová mész, igizet ?

Menyek a kicsi borjú fejére.- Térj meg, igizet, ne menj a kicsi borjú fejire, menj el a magas kősziklákba, ahol fekete kakasok nem szólnak, harangszó nem hallszik, kovásznélküli kenyereket sütnek, térj meg..." /Molnár E. Jávárdi patak-Gyimesközéplek/

Egy vihareltérítő imádságban így van jelen ez a párhuzam:

" Elindult a Boldogságos Szűz Mária

Az ő áldott szentfijával

Megtalálkoztak a záporosökökkel

Kérdé: Hova mentek, hova mentek záporosök?

Mű menyünk élőknek élő kenyere rontására.

Ne menjetek élőknek élő kenyere rontására

Menjetek el oda az erős kősziklákra,

Ugra hegye tetejére

Hol a fekete kutyák nem ugatnak

Fekete macskák nem nyávognak

Fekete lovak nem nyerítenek

Hetvenhét felé szakadjatok az erős kősziklákon

S a hasztalan helyekre hulljatok" / Galaci Erzsébet Ugra-Gy.felsőlok sz.1929/

Mindhárom szövegben összefonódik a világi, mindennapi baj, jelenség az isteni kitekintéssel, a vallásossal. Mert amint látni fogjuk, a fekete mágiában is a csúnya földi dolgainkat felettünk álló erővel akarjuk rendeztetni, akkor, amikor a körülöt - tünk járó tudós asszonyokban, emberekben már nem bízunk eléggé. Akkor úgy ér - zik az emberek, hogy segítséget nyújt, Isten felé közvetít a román popa, kaluger, a fekete csuhás. Hogy miért éppen ő közvetít és nem a mi katolikus papunk , erre is a későbbiekben választ keresünk. Ha jól megfigyeljük senki először nem a fekete mágiához fordult. Azt megelőzték a mondóasszonyok/emberek/ és az egyéni átok.

Néhány gondolat az átokról

Az ember nagy elkeseredésében képes rosszat tenni vagy legalább rosszat kívánni embertársainak. Ilyenkor átkoz, átkozódik. Sokszor annyira megszokottá válik az át - kozás, hogy egyeseknél már elválaszthatatlan a mindennapi beszédétől. Pl .Egy na - gyon csúnya átok itt : A ráksuly/ sánkér/ egye ki a belit! Átment a mindennapi be - szédbe, de most már nem mint átok : Hol a ráksulyba jársz ilyenkor!

Az átok , éppen úgy mint a fekete mágia, soha nem születik a semmiből! Úgy hi - szik, van foganatja, "az Isten meghallgatja" : "Rossz ember vót, nem csak a családjához, hanem mindenkihez. Mindenki átkozta, de meg es fogta az átok, ki -

lenc esztendeje nyomja az ágyat" A legenyhébb átkokat naponta szorják egymás fejére a családtagok is : "Hogy a nyavalja kölyket törjön, mindent felforgattak" vagy "A ráksuly egye ki a belit, aki ellopta a murkomat"

Megkérdeztem a 84 éves Tankó Anna nénit, mi is az a "ráksuly" : "Igy hallottam már cefrekoromtól. Én nem tudom, úgy lehet, valamilyen rosszbetegség, ejsze."

Más gyakori átkok: " Az ördög vigyen el!" "A sánkér egye ki a két szemedet" "A szemed szökjék ki!" " Ne lássa meg a fényes napot!" " Hogy törjék el mind a két lábod, az Isten engedje meg!"

Van ön-átkozódás is szép számmal: " Törött volna el mind a két lábam, amikor férjhez indultam!" Egyes átkoknál segítségül hívják a mindenség urait, a jót és i -

gazságost megtestesítő Szenteket, jó Istent, Babba Máriát, de a gonoszra is rábiz - zák a fekete munkát. Sok átok úgy kezdődik, hogy " a jó Isten engedje meg" Ez né

ha az átok végére kerül : "A jó Isten engedje meg, soha se legyen szerencséje, mert..." vagy " Száradjon meg a két keze, az Isten engedje meg".

"Valamikor, az ötvenes években a vén Bitang Pistacskáné ült az út mellett a vetegetőn. Jött vagy három fiatal suhanc és azt gondolták, nem hallja a vénasszony, amit beszélnek: "Jaj, be csúf lett ez az Erzsíném, be vén!" Az öregasszony így átkozta meg őket, amit pillanatnyilag meg sem értettek:

"A jó Isten engedje meg, soha ne vénüljeteK meg!" Csak később értették meg, hogy ez átok volt, amikor kö-

zülük Fülöp 22 évesen meghalt" / Tankó Péter-Bítang 85 éves/

Egy átok sem szép, de egyesek egyenesen ördögiesek, mintha az ember kivetköz -

ne az emberi mivoltából. Ime egy sor ilyen átok: "Hogy a nyüvek egyék ki a belit"

Ezzel a motivummal később találkozunk a fekete mágiánál , a kiimádkoztatásnál is.

Más átkok: "Hogy az ördögök vigyék el" Itt említem meg, hogy a lélek elfoglalása az ördög által, a gyimesi hiedelemvilágban is jelen van! Ismeretes egy olyan szájhagyomány, hogy a Gyimesfelsőlök-i, Ugrapataki Baconinak, aki valós személy

volt és a század elején élt, ördöge volt! Az ördög, akitől nem tudott megszabadulni, soha életében rosszat nem tett Baconinak, mindenben segítette abban a remény -

ben, hogy halála után az övé a lelke!

Lássunk még egy néhány átkot: "Hogy a hollok ássák ki a szemeit!" Ne lássa meg a gyermekeit!"Szökjék ki a két szeme!"Száradjanak meg a kezei, amelyikkel..."

"Váljék tüzes-varasbékáé!" A varasbéka/varangyos/ a varázslás, főleg a tej zsirjának az elvevésénél hasznos. Hogy miért "tüzes varasbéka" azt még nem tudjuk. Aztán

vannak humoros átkok is : "Úgy nyikorogjon a bele, mint az asztalfiókja!" Sőt o -

lyant is hallottam, hogy "Legyen egyenes az E.KG.-ja!"

El lehet-e itélni azt, aki átkozódik vagy átkoz? Minden esetre a Falu Szája meg -

szólja:"Ujan szája van, hogy az Isten őrizzen tőle, Nem szabadulsz a szájától!"- mondják ilyen esetben. De ki tud belelátni az ember lelkében? Ilyenkor mindig

Jób, a bibliai alak jut eszemben, akit igaztalanul bevádol a Sátán- Angyal az Úr előtt

és aki keservében a napot is elátkozza, amikor született. És milyen szépen mondja a népdal. "Édesanyám, mért szültél a világra/ Dobtál volna a zavaros Tiszába..."

Az önuralomról keveset tudnak ezek az emberek. És hátha ilyenkor az illető megnyugszik,erre tanít a modern lélektan! Mert láttam én halottak napján olyan asz

szonyt, aki estefelé, amikor elhúzódtak a halottak vendégei a temetőből, akkor leg-

alább két órát hangosan sírt és beszélgetett a rég halott férjével! És elmondta , hogy milyen nehéz volt ez a nyár is, mennyit kinlódott egyös- egyedül. Talán, a vé-

gére meg is nyugodott. Mert az emberi lélek kiismerhetetlen.

Az átok bevonult sok keserves népdalba is, amelyeket itt kesrgőknek hívnak .

Csak egy néhányat említek, amelyekben a család tagjai egymást átkozzák valamiért:

" Ingem anyám megátkozott / Mikor a világra hozott

Azt az átkot mondta reám/ Egész világ legyen hazám/

"Verje meg az Isten / Azt a jó édesanyát, galambom/

Aki katonának/ Nem egy barna lánynak/ Nevelte a fiát/

"Ne átkozzon ingem/ Senki édes anyja

Mert én azt a jóra való büszke fiát nem szerettem soha/

" Jártam hézád kerek három évet, minden szombaton este

Aki tőlem elidegenített , babám, verje meg az Isten"

"Aki tőlem azt az egyet elveszi / Megátkozom s a jó Isten megveri"

...Lassan közeledünk a fekete mágiához! Csak ott érdekes szerepváltás lesz a bűntetés, bűnhődés jegyében. A jó szimbóluma az igazság nevében büntetni is képes!

A FEKETE MÁGIÁRÓL

Amikor a csángó úgy gondolta, hogy sem a csurufára, sem az átok, sőt a tudós mondóasszony sem tud már segíteni, akkor vette a tarisznyáját és lement Moldvába

az oláh papokhoz, kalugerekhez. Hogy miért éppen oda?

" Tudja,így örököltük. Már korpa és só szentelni is régebb odamentünk. Azok többet imádkoztak mint a mieink. Gyertyákat gyűjtöttek s olyan különös volt, pedig sok

szor nem is értették mit berbetyilnek, de úgy éreztük, fogott a szavuk" "Egyrésze magyarul is megtanult". Tehát az egyszerű ember szemében "fogott a szavuk" "többet imádkoztak" "gyertyát gyűjtöttek" sőt a kliens kedvéért néha magyarul is tudtak. És mit jelent az, hogy" olyan különös volt"? Az embereket mindig vonzotta a titokzatosság, a misztérium. Hiszen még itt is beszélnek arról, milyen nehéz volt átálni a latin miséről a magyarra! Ha nem értették is, az érdekesebbnek tűnt. Van is erre egy érdekes adománya: Ugra fejből az öregasszony lemegy misére a központba.

Amikor hazajön, kérdi a férje, hogy volt a mise?

Jaj, olyan szép volt, de amikor prédikált annyit sirtunk!

- Hát mit mondott?

- Én nem értettem, de amikor azt mondta, hogy Me-zo-po-tá-mia! mindenki sirt!

Valahogy így lehettek a román kalugerekkel is! Ezen kívül a katolikus papjaik soha nem váltak volna azt, hogy kiimádkoznak valakit ugyanabból az egyházközösségből csak azért mert azok valamiért haragba voltak!

A román papok, mint valami kereskedők, ma is rendszeresen megjelennek Palán-

kán a vasárnapi vásáron, ahová több ezer ember gyűl össze hetente. Egy látható helyen ül, ölében egy füzet és aki misérralót akar adni, azt beleírja, nyilvántartásba veszi , bejegyezve az összeget is. Tehát ők is az árujukkal eljöttek a sokadalomba!

Régebb itt is jártak a faluban és ugyancsak felvállalták a fehér és fekete mágiát. Az emberek napjainkban is eljárnak a román pópákhoz, kalugerekhez Moldvába és az említett helyekre, de mára már erős központot építettek ki, valódi kolostorral Gyímesfelsőlokon is tiszta római katolikus környezetben. Vagy négy kaluger tevékenykedik itt , ahol pedig alig van ortodox vallású ember! Sajnos ennek politikai színe-

zete van, az építkezésekben állami segítséget kapnak és az elrománosítás fontos eszközei ők! Ha fehérnépek mentek vagy mennek a román póóákhöz, akkor néha tolmácsot is visznek, mert nagyrészüik alig tud románul.

Az adatközlők szerint az egyszerű embert lenyűgözi a hely, a dekor: színek, égő gyertyák ,félhomály, istenes nagy könyvek , amelyekben minden titok ott rejlik. A

pap pedig tud beszélni és főleg meg tud hallgatni : "Mit kíván, jószándékú misét vagy fekete misét, hány gyertyát égessünk el, kiről akar valamit megtudni, mit kíván

annak?" És jön a ceremónia: könyv nyitás, az egyszerű ember egy- egy felvillanó képből ráismer saját sorsára , egy - egy szereplőre. Hallgassuk csak meg, mit mond erről Takó P. János, 1916-ban született, átlagosnál olvasottabb adatközlő :

" Az Emre Péter Gyuri felesége elment, ő nem Moldovába, hanem valahova Gyergyó mellé , úgy lehet Vaslábura vagy Toplicára, mert csak ott voltak románok. Vala-

hol ott volt egy vén román pap, ahhoz sokan jártak akkorjában, a régi román világ elején. Elment oda a néniével . Künn várta, vártak , még nem beszéltek volt az öreg szakállas pappal. Eccer csak nyílik az ajtó, s a pap rejamutat az Emre Péter Gyuri

feleségére s azt mondja, magyarul:

- Anna, gyere bé!

Csak elcsudálkoztank, honnan tudja a nevét. Ott elmondta, hogy az állatok mind dögölnek , nem tudják valami rontás, vagy mi van. Egy olyan setét szoba volt, egy- két gyertya égett, volt az asztalon egy nagy- nagy könyv. Abba belenézett és úgy kezdett beszélni Annával. De mondja meg maga, honnan tudta a nevét, amikor addig nem látta? Na, ott még volt egy nagy pad, olyan padágy feleség és abba is

mind beszélt bele. Mintha valakivel beszélgetett volna.

- Na, menjetek, nézzétek meg!

Vártak, vártak egy darabig s egyszer a vén szakállas megint kezdett beszélgetni valakivel. "Egy kicsit eltévedtek volt az enyémeik, de most már tiszta a dolog. Úgy-e

nektek a házatok elején, a tornácban van egy polc s arra sajtok vannak rakva?

- Igen... s csodálkozott mert tényleg így volt.

- Na , menjetek haza s az istálló padlását szedjétek fel, onnan mindent takarítsa -

tok ki, mert ott valami tisztátalan van. Nem baj, ha nem is kapjátok meg, csak jól kitakarítsatok mindent! Úgy is csináltak s az állatok többet nem pusztultak el. Na ,

ehhez konyítson héza! Itt ezt mindenkinek elmondták s az emberek sokan felkeresték a vén papot.

Amikor átnéztem az adatközlőktől hallott, lejegyzett adatokat, elfogott a szorongás két- három okból is: ha sok minden kimaradt is a csángók hiedelem- világából annak ellenére a mágia, legyen az fehér vagy fekete, tovább él napjainkban is. Minden adatközlő igazolta, hogy ma is járnak úgy a moldvai, mint a bükkloki román

szerzetesekhez, pópákhoz. Igaz, erről az illető sem a múltban, sem ma nem beszél szívesen. Ez olyan tabú- szerűség. Ma már olyan is akad, aki azért megy, hogy meg akadályozza az ellene adott misérevaló erejét, hatását. Tudja, hogy valamilyen rossz fát tett a tüzre! Igaz az is, hogy a pópa sokszor felhívja a mágiát kérő figyelmét: vigyázzon, mert ha az illető nem hibás, abból baj is származhat. Arra is sok példa akad, hogy a fekete mágiának nemvárt hatása lett, nem azt büntette, akire gondolt a kiimádkoztató. Erre sok történetet tudnak és ezek a sok mondástól és persze az idő múlásától mesészerű történetekké csíszolódnak, meseelemekkel:

"Nannyám mesélte, hogy gyermekkorában történt, a szomszédban élt egy öreg asszony. Özvegy volt, csak a fia élt, de az házasember volt, már gyermekei is voltak. Ő járt az erdőbe faragni, favágni, erdei munkára. Egyik alkalomkor nem vitt haza semmi pénzt. Az édesanyja és felesége hiába követelték, azt mondta, az egyik munkatársa ellopta. Az öregasszony lement a román pópához, valahol ott Tarkucába és gyertyás misét rendelt, vett 20 gyertyát és az volt az óhaja, hogy aki ellopta az száradjon meg és csak akkor tudjon meghalni, amikor kimondja, hogy ő loopta el a pénzt. De bizony az öregasszony nem tudta, szegény, hogy a pénzt a saját fia itta el. Telt, múlt az idő, a fiú egyszer csak elbetegedett, hazavitték az erdőből, ágyának esett és úgy elszáradt, mint egy kóró. Végül kimondta, hogy ő tette el a pénz és akkor csendesen meghalt. (Gyűjtötte Póra Szabolcs 14 éves)

" Volt egy asszony Hidegségen, valaki a pincéből ellopta a borát. Ez nem is volt olyan régen. Na, gondolta az asszony, majd megkapod te a bort! Lement a román pópákhoz. Úgy adta a misére valót, hogy aki ellopta a bort, azt a nyüvek a nyújtópadra vonják meg. Volt az asszonynak egy fia, kinn volt a kalibánál. Egyadül volt s valahogy meghótt. Három napra reja kapták meg. Nagy meleg volt, amikor behozták s nyújtópadra tették, a nyüvek már mozgatták. Úgy, hogy az asszony a saját fiát imádkoztatta ki. Mert a szomszéd legényeknek hordta el és együtt itták meg. De a fia hordta oda, azt büntette meg a jó Isten." (Tankó Anna - Náló 62 éves)

Előbb azt mondtam, hogy átolvasva az anyagot, a sok elmesélt történetet, amelyeknek csak egy töredékét tudom ideírni, valami nyugtalanság fog el. Úgy tolonganak az érdekesnél-érdekesebb esetek, annyi titokzatosság és megmagyarázhatatlan van bennük, hogy képtelen vagyok szép sorban megmagyarázni, hogy mi is zavar! Nem tudom, hogy aki rosszat tett, nem-e éppen azért bolondult bele, idegileg kikészült,

beteg lett, mert félt valamitől, mert büntudata volt? És hogyan fogadják azt a szakemberek, ha én itt és most menteni próbálom, rehabilitálom a fekete mágiát? Pedig sok mindentől, apró tényekből összeáll bennem a döntés, amit az emberek is mon-

danak: a fekete mágia igazság-tevés felsőbb erők segítségével! Az világos, hogy a fehér mágiában valami jóért, egészségért, családi békéért, a családtagok szerencsé-

jéért, sikeres felvételi vizsgáért imádkoztattak. Esetleg azért, hogy a hűtlen férj, asz- szony, szerető térjen vissza. Hogy a világban csavargó fiú jöjjön haza. És ez igazán senki ellen nem irányul. De mivel rosszabb, ha jól meggondoljuk ennél a fekete má- gia? Mert mire is használják még ma is a csángók a fekete mágiát? Hangsúlyozom még egyszer, igazságtételre! Említenék erre egy néhány példát: Amikor egy asz - szony hamistanúval megnyert egy pert, akkor a pervesztett a regáti pópáknál kere-

sett igazságtételt. Amikor a szegény szakácsnéra fogták a lakodalom végén, hogy ellopta az ajándék pénzt, szégyenében a fekete mágiához fordult bosszúból, de igazságtétel céljából is. Tehát lopás, föld igazságtalan eltulajdonítás, az anyós állan-

dó rosszmájúsága, az igazság kiderítése, az elcsábított családapa visszaszerzése,

ime a fő okok, amiért a gyimesi csángóné, mert a legtöbbször a nők folyamodtak a fekete mágiához, segítségért fordult a moldvai román pópákhoz. Mert csak ők üz -

ték a fekete mágiát, a katolikus papok nem. Egy normális világban nem, de ebben a mai elromlott világban hasznos az is, hogy az emberek félnek a fekete mágiától. Tu dom jönnek a replikák: hol van az emberi méltóság , de ezek néha csak jelszavak, persze egy adott korban. Mert, visszatérve a félelemre , az emberek, még a tolvaj - jok is, évszázados ebeteljesülések vagy talán véletlen egybeesések nyomán "meg - győződtek", hogy a fekete mágiának ereje van. Ime erre egy történet :

" 1990 tavaszán, az ugynevezett forradalom után itt Romániában mindenki lopott, amit csak megfoghatott. Egy reggel arra ébredtem, hogy ellopták a fásszínből a víz

pimpámat, egy jó teljesítményű motorpumpát. Mi tévő legyek? A szomszéd asszony rábeszélte, hogy adjak gyertyás- misévalót s meglátom, hogy kiderül ki is a tolvaj.

Hát én nem adtam misévalót, de elhíreszteltem, hogy lemegyek három nap múlva

az ágasi pópához és azért fogok gyertyás-misémondani, hogy aki ellopta, addig nyugta ne legyen, amíg nem fogja a faluban kiabálni, hogy " én loptam el a motort"

Másnap reggel , nagy nylon zsákba bebugyolálva, az udvar egyik sarkában találtam a villanymotort! Megijedtem az illető, pedig nem volt szándékomban a fekete mágiához fordulni. (Tankó Gyula - a szerző)

Számtalan ilyen példát lehetne felsorolni, amelyek mind azt igazolják, hogy az emberek ma is félnek a fekete mágia erejétől. Meggyőződéseimben, hogy a fekete mágiának haszna is van, segített Branislaw Malinowski könyve, Magie, stiinta si religie (Mágia, tudomány és vallás)

Tulajdonképpen mi is a fekete mágia? A fekete mágiáról kevés könyvészeti anyag található magyar nyelven. Ami keveset találtam, azokban arra kerestem feleletet,

hogy vajon más vidékeken is ilyen kitartóan hisznek a mágia erejében? Vajon miből

ered az, hogy itt még mindig erős ez a hit és végül, amire már részben válaszoltam, hogy miért éppen az oláh pópákhoz mentek? És arra is válaszolnom

kellene, hogyan minősíti egy adott népcsoport magát a fekete mágiát?

Gyimesben a fekete mágia a kiátkozás, kiimádkoztatás, megcsináltatás, fekete mi-

se, gyertyás mise néven ismeretes. Az emberek nem büszkélkednek sem azzal, ha valakit megmiséztettek, sem azzal, ha őket miséztették ki. Valahogyan tartózkodnak erről beszélni és habár a legtöbben úgy fogják fel, mint bűnhődés a rossz tettért,

azért érzik, hogy itt valami nem tiszta, enem éppen keresztényi dolog. Nem éppen kenyérral válaszoltak a rájuk dobott köre! Főleg a fekete mágia az bizony rossz te

vés, rossz szándék valamiért. Igaz, elismerik: megérdemelte az illető, mert sok rossz

szat tett! De valahol halkán, titokzatosan beszélnek erről a dolgról, mintha félné - nek valamitől. Ki tudja, ma ő, holnap meg én! Ki tudja mi vár ránk? Egy biztos : a hiedelem-világ gazdaságán belül is a fekete és fehér mágia ma is fontos helyet fog-

lal el a gyimesi csángók mindennapjaiban. Ma sis román pópákhoz, kalugerekhez mennek Ágasba, Bükkebe, Palánkára, Buszturoszába, Tarkucába és két évtől erre

már Felsőlokra is, Bükklókába, ahol hívatlanul, de megjelentek a fekete szakállas csuhás szerzetesek és ide is járnak nem csak a gyimesi, hanem a csiki asszonyok is

Nem tudni milyen segítséggel, de ide, a tiszta római katolikus környezetbe, egy erős ortodox kolostor- központ épült. Igaz, már a régi román időkben, az-az a 20-as években is már létezett itt egy apró kolostor és benne visszahúzódva a világtól élde

gél egy pópa, aki megtanulta a helyiek nyelvét, foglalkozott fehér és fekete mágiával, on öntéssel és könyv-nyitással. Nehéz egy kívülállónak megállapítani, mennyi iskolája lehet ezeknek a pópáknak, de kevesen végezték el a teológiát, nem úgy van ez, mint a katolikus papoknál. Máskülönben mindenik ro -

mán pópa, ha igénylik az asszonyok, ma is könyvet nyit, onnan jósól, bizonyít. Az a

pletyka terjedt el, hogy az a régi román pópa, akiről szóltunk, itt, Bükklókában, kapcsolásban állt a fogadósneval, aki éppen a templomkával szemben tevékenykedett ré

gi módi faluvégi fogadójában.. Akik a papok jöttek, azok is először betértek a fogadóba, leöblíteni az út porát, többen ott aludtak, hogy reggel pihenten járulhassa-

nak a kaluger színe elé. A fogadósne kihallgatta a vendégeket, mert ahogyan az len-

ni szokott, azok egymásnak mesélgették bajos dolgaikat, jövetelük célját. Állítólag reggel korán a fogadósne már továbbadta a tényeket ilyenformán: a kövér, zöld

szetteres földet perel a testvérével, a fekete kalaposnak ellopták két gyönyörű ök -

rét stb. Elámulva hallgatták a táltos pópa szavait, aki már sok mindent tudott, pedig

csodák- cspdája, soha nem beszéltek vele eddig! De az emberek féltek a pópától, nem mint embertől, hanem a fekete mágiától . Ki tudja, mire képes? És a fentiekről csak suttogva beszéltek! Aztán 1950 táján egy szép hajnalon valakik patkó csattogást hallottak a kis templom előtti két fenyőfán.. És ott lógott a pópa, felakasz

totta magát. Vagy úgy akasztotta fel oda valaki? Ki tudná megmondani? Magával vitte a titkát és a tudományát...

A fekete mágia praktikája jelen volt és van a székely községekben is. Erről Dr. Balázs Lajos néprajzkutató két könyvében is említést tesz () Tőle tudjuk me, hogy a nagy felcsíki községekben, Csikszentdomokoson, akárcsak Gyirmesben, a fekete mágia neve megcsináltatás és ugyancsak valamerre, akárcsak a mesékben, a hegye

ken túlra, Moldvába , jártak a román pópákhoz. Szerinte a fekete mágia körébe

" olyan cselekvések tartoznak, amelyek az eseményeket rossz irányba próbálják befolyásolni " A többi csíki községben is ugyanaz a helyzet, mint Gyimesben. Hogy

itt tovább él ez a praktika, az nem csak a fekete mágia esetében érvényes, hanem általában ahiedelem-világ ebben az archaikus, valamikor elszigetelt közegben erő -

sebb volt és tovább is élt. A hiedelem-világon kívül ez érvényes a táncokra, népzene

re sőt a szókészletükre is, itt őrizték meg napjainkig a legrégebbi szavainkat, kifejezéseinket. Valamikor nagy elszigeteltségükben a természetfeletti nagy erőkre voltak utalva, jóban, rosszban hozzájuk fordultak. Ez érthető, hisz hiányzott az orvos, a civilizáció sőt a kezdetben, amikor mint bújdosók, elcsángálók, valami elől menekülők voltak, bizony csak a természetre, hitükre és hiedelmeikre voltak utalva!

A mai fiatalok már kitenkintettek a világba, de az évszázados hagyományoknak olyan mély gyökerei vannak, hogy ma is minden adatközlő vallja, hogy sokan igénybe veszik a fekete mágiát , mint szolgáltatási formát. Mert amint már említet-

tük, nem csak a kalugerek, hanem Moldva felé az egész ortodox papság és az is ,aki

igényli, szinte szervezett szolgáltatásként fogja fel a fekete mágiát.Könyvelnek, neveket, óhajokat írnak, adnak, vesznek, cserélenek tehát pénzért esetleg élelemért, ruházatért szolgáltatást nyújtanak.De "árújjukkal" a szerzetesek már megjelennek a palánkai és más nagy vásárokon, sőt végigjárják a falvakat is.

Gondolom, itt a Gyimesselel határos vidékeken azért virágzik ez az intézményesített mágia, mert van rá igény. De az idegen könyvészeti anyag szerint, más nemzeteknél pl. a franciáknál is a fekete mágiát soha vagy nagyon ritkán végeztették a saját papjaikkal a hívek sőt ha lehetett más felekezetűekhez fordultak. Már elül szólnunk arról, hogy a csángók szerint , ha román pópa végzi a misét, fehér vagy fekete mágiát, "jobban fog a szava", " többet imádkozik", "nem olyan igényes"és a mi véleményünk szerint ehhez társul a misztérium, a titokzatosság, hang és fény effektusok, érintés, különböző tárgyak ,könyvek használata és a sok véletlen egybeesése a való-

di helyzettel. De a legfontosabbnak azt tekintem, hogy a román pópák válogatás nélkül elfogadnak mindennemű kiimádkozást, mágiát! A katolikus papjaik csak olyan misére-valót fogadnak el, ami jószándékú könyörgés valamiért és vallásos jellegű.

Itt talán arról is kellene szólnunk, hogy a magyar vidékeken és itt először is azokra a vidékekre gondolok, ahol hatott a reformáció, miért is halványul el a fekete mágiá-

ba vetett hit. Egy biztos: a nyugat-európai katolikus országokban az inkvizíciónak, majd a reformációnak furcsa ötvözőtt hatásuk volt a boszorkányos mágiákra, mági-

kusokra. De a román ortodox egyház soha nem ment át semmilyen reformáción! A papok lehettek az Isten nevében mágikusok is. Ezért fogadják a gyimesi "megrendelőket" nem csak a szerzetesek de a pópák is.

Ha a mágia jelenlétét vizsgáljuk Magyarországon érdekes adatokról szerezhetünk tudomást. A ráolvasás, a mágia jelen volt a középkori Magyarországon is, akárcsak az egész Európában. Ma kelet és közép Európában a mágia elterjedését tekintve, nagy eltérések vannak és inkább a paraszti társadalmakat jellemzi azok gyakorlása.

A közelmúltban, majdnem mindenre létezett ráolvasás: féregűzés, szerelmi báj, boszorkányűzés, átok stb. Nagyon sok világi és egyházi szöveg párhuzamosan élnek

Sőt az egyház, a benedekció -gyakorlat a hívek lelki gondozása mellett felvállalta a földi gondjaik ápolását is, mint megtisztulás, betegségek kiűzése a testből, élőskö-

dők elűzése. Ezek pedig mágiás praktikák! Talán innen származik a gyimesi az archaikus gyimesi imák és ráolvasások világi és vallási kettőssége, amiről már szol-

tunk. Ilyenszerű szövegekről tesz említést két kutató: Prodel 1907 hőrül és Heim 1981 -ben. Magyarországon ilyen szövegeket a kódexek tartalmazzak pl. a Peer- kódex. A középkor századaiban a hivatásos varázsló, a tudós mágia gyakorlójának szerepét nagymértékben az egyház illetve papság töltötte be. Ezt a szerepet napjain

kig környékünkön igazából csak a román kalugerek, pópák, tehát az ortodox egyház őrizte meg. És ők kiterjesztették praktikájukat a fekete mágiára is. A mágia egyrésze

mindig egy ráolvasó szöveg. De tulajdonképpen mi is az a ráolvasás? A német folklorista és kutató Jakob Grimm szerint a "ráolvasás olyan egyházon kívüli szöveg, a-

melynek természetfölötti, többnyire óvó és gyógyító hatást tulajdonítanak" Ezt a meghatározást át kell értékelnünk a középkori Magyarország esetében. Itt, a bene-

dekció esetében lehet egyházon belül használt szöveg is! Ez főleg a fehér mágiára vonatkozik, amely tulajdonképpen csak óvó, elhárító varázsolás. Ennek voltak, ugymond civil művelői is. Gondoljunk csak a sok bábaasszonyra, orvosra, akik a mágia eszközeit is használták vagy a lélektanban jártas jósokra. Ma is világszerte a

sarlatonok serege "segít" a rászorult embereken. Vagy még sincs igazam? Őszintén szólva, magam sem tudom! Magyarországon a fekete mágia gyakorlása ma már alig

lelhető fel. Úgy gondoljuk, itt léteztek tiltások, művelőit boszorkányoknak tekintették. Ott voltak a nagy boszorkánypercek. Mit tudhattak erről a később idehuzódó gyimesiek? A fekete mágiát a hivatalos katolikus egyház soha nem nézte jó szemmel!

Ezért üldözték is a fekete mágia üzőit, boszorkányoknak tekintették és nyakukba varrtak egy - egy boszorkány-pert. Persze az elmondottakra paradoxként hangzik, de a papság, amely tiltotta a népies, mondhatni világi mágiát annak sok eszközét átvette, sőt a benedikció ezeket tovább fejlesztette. Egy időben valósággal verseng - tek az érdekszférák megszerzéséért. Látszólag a középkort végigkíséri a varázslók

mágikus eljárásainak tiltása, az egyháznak ezekkel való szembehelyezkedése. De mondom, ez csak látszólagos volt. Érdekes, a profán mágiát, most nevezzük így, ha

bár a mágia, az mágia, lehetett üldözni! Ilyen lehetett pl. egy falusi gyógyász-mági-

kus-orvos, de sok hasonló mágikus eszközt használt az egyház is, gondoljunk csak az érintésre, tömjén füstre, hang efektusra stb. és ezeket nem tiltották. Tehát a hivatalos egyház komoly ellenfelének tekintette a világi "csodatevőket" de ő maga is használta a mágia eszközeit! Roppant érdekes gondolatok ezek, amelyeket Thomás

Keith - Religion and the Decline of Magic - könyve bőven tárgyal és azt olvasva megértjük a magyar vallási mágia, a benedikció ténykedését is! És ez már tapogatósi szempont ahhoz is, miként maradt a mágia a román hivatalos egyház kezében a mai napig. De amikor a gyimesiek mindenféle kiátkozásra kihasználják egy bizonyos egyház tevékenységét, a román pópákat, akkor egy kicsit elkecserejük, merta Krisztus igéjét hirdető nem tehetnek ennyi rosszat a nagybetűs EMBERNEK még

akkor sem, ha az tévedett, mert inkább elfogadja az Isten a megtért lelket, mintsem valakinek a szörnyű elkecserezésében fogantatott rosszakarátát, átkát teljesítse! Ezért vagyunk büszkéek a mi katolikus egyházunkra, mert az nem vállal ilyen szolgáltatást.

Ezért mennek a csángók ma is a román pópákhoz. A fehér mágiábólvett át egy néhány

nyat a katolikus egyház. Egyetlen dolgot említenék: Szent György napja előestéjén, mielőtt a csángók kiköltöznenek a nyári szállásra, a kalibához, száz évre visszaemlé

kezve, apáról- fiúra, sőt és korpát szenteltettek ott, ahol a fekete mágiát is végezték, mint a mesében, valahol Moldvában. Mindezt azért, hogy az állatot, amely a betevő falatot jelentette a csángónak, vad elkerülje, szem ne verje, dög ne érje! És bíztak a mágiába. Az állatok felnyalták a sót, korpát és bátran mentek neki a nyárnak.

És ha mégis valami történt? Akkor valami nem jól sikerült, de jövő tavasszal ugyan olyan bizalommal fordultak a román pópához. A 70-es években egy élelmes közép-

loki pap kihirdette, hogy ő is képes megszentelni a sót és korpát éppen úgy, mint az ortodox pópák. És imádkozik az állatokért. Előbb bizalmatlanok voltak a hívek, erő

sebbnek vélték a román pápa szavát. De mára már mindenki egy bizonyos, kijelölt napon itt helyben, a katolikus papnál szentelteti a sót és a korpát. Hagyomány szüle-

tett! Visszatérve a világi és egyházi kettősséghez, a középkor dualisztikus világképé

ből maradt ránk a fehér és fekete mágia. Vissza- vissza tér az a tény, hogy az egyház egyes rétegei, vagy egyénileg a papok, elfogadták, együttműködtek a jót a-

karó profán mágikusokkal. De a hivatalos katolikus és később a reformált egyházak mindig ellene voltak a fekete mágiának, mert az az ördög műve. Középkori szöve -

gekben ez így jelenkezik: "Ellenetek esküszöm, alvilág angyalai!" Gyimesben is, a varázsló, gyógyító, "nagyüdö- elüző", eltérítő szövegekben, amelyek nagyon archai-

kusnak tünnek, párhuzamosan létezik a JÓ(Isten, Szent, Jézus, Mária) és a GONOSZ (Sátán, boszorkány)

A XIII. században Pócs Éva néprajzkutató szerint szakadás áll be a kettősségben

(világi és egyházi) és a papok közül, akiknek hajlamuk volt a mágiára, csak magán

emberekként működtek, egyházon kívül. Ilyenforma nálunk a román pópák helyzete, félhivatalosan végzik a fekete mágiát!

Visszatérve Gyimesbe, az emberek fehér és fekete mágiával igyekeztek rendezni

problémáikat: amikor nagy dolgok előtt álltak: katonaság, házasság, egyetem, műtét, betegség, vállás stb. nagy félelmükben segítségért fordultak és ma is for-

dulnak saját papjaikhoz, akik ezért imádkoznak. Ez a misérevaló, egyfajta jóirányú

mágia. A fekete mágia, ami itt történik, valamelyest eltér az előbb látott európai praktikáktól, hisz a büntetést, kiátkozást nem a Gonosztól, az Ördögtől, a fekete vi-

lágától várják, hanem magától a büntető Istentől, aki ha kell tud büntetni is, lásd a

Vízözönt! Itt mintha a világ nem volna két nagy pólusra osztva: Szentek és Ördö-

gök, Jó és Gonosz. Az emberek így rendezik a problémáikat, valamiért könyörögnek, valakit kiátkoztatnak, de nem is jó a szó, valakit kiimádkoztatnak, megcsináltatnak. S ez a fekete mágia! Az ember azért ember, hogy néha megbánja a tettét., visszaakarja vonni a fekete mágiát, de az már lehet késő! : "Amikor az asszony meghallotta otthon, hogy a tolvaj, akit kiimádkoztatott a saját fia, hamar lefutott a románpaphoz s könyörgött, vonja vissza a gyertyásmisét.

- Már késő, leimádkoztam, a gyertyák elégték, a bünösnek vége...Hamar menjen haza!

-Mire az asszony hazament, a fia már megvolt halva."- Ambrus Fülöp Hosszú sz. 1907. A következőkben eseteket sorolunk fel, amelyeket napjainkban is mesélnek.

Talán jobban megértjük az eddig feltett kérdéseket, kételyeket.

TANKÓ PÓRA JÁNOS sz.1916 : A mű papjaink nem foglalkoztak a kiimádko-

zással. Voltak kalugerek. Valahol Tarhavas- patakán felmentek Terkucába, ott félre voltak a világtól. Volt valami kolostor is. Akkor mentek, ha valami bajuk volt. Egye -

sek helyeket (birtokokat) pereltek, vagy valakinek ellopták a pénzét, de a fiatalok es jártak ha valami szerelmi problémájuk volt pl. ha a legény felcsinálta a leányt s a bitang gyermekkel ott hagyta, azt akarták visszatéríteni s ha nem akkor kiimádkoztatni. Voltak, akik erőst súlyos dolgokat kértek: rothadjon le az ágyból a rossztevője, vagy bolonduljon meg s kiáltsa faluszerte, hogy ő lopta el a pénzt vagy egyebet. Édesapám es járt, már elébb elemeséltem, hogy a haragosának, aki hami -

san esküdött a törvényszéken, eltörött a lába. Ő oda le járt, Tarkóba. Azt kérdezte az oláh pap amikor kifizette s húsz gyertyát meggyújtatott:

- Na, mit akar, meghaljon, vagy mi?

- Jaj, nem éppen annyira, csak a jó Isten úgy segítse meg, amilyen igazán esküdött

S meg es segítette, met a második tárgyalás előtt , biza, eltörött a lába. Mikor indult a tárgyalásra. Általában pént, köccséget.ilyen szöttes dolgokat adtak:takargató, ken-

dező, abrosz. Tudok olyanról is, hogy valaki lopott, s emegelőzze a kiimádkoztatást, hamar lefutott a papokhoz és azért adott misérevalót, hogy őt ne fogja meg a fekete mágia. Mostanában es sokan járnak Targu-Oknára, Palánkára, a Bükkbe s ide Bükk

lokába es, ha valakit ki akarnak miséztetni.Régebb es, most es a pap könyvet nyit, imádkozik, misézik, meggyújtja a ygyertyákat. Aztán azt mondja, hogy amikor elég-

nek a gyertyák, akkor bételjesül a kívánsága, ha igazi s nem hamis kívánság. Csak fi gyelje, akit kiimádkoztat! Olyan es megtörtént, hogy egy asszony enem tudta ki lopja a házát, s a saját fiát imádkoztatta ki."

Megfigyelhetjük, hogy az adatközlő többször is a "kiimádkoztatta" szót használja és nem a "kiátkoz" "elátkoz" szavakat! Tehát a gyimesiek felfogása szerint a fekete

mágiát, akárcsak a fehér mágiát, isteni ténykedésként, büntetésként fogják fel. Per-

sze öreg adatközlőm gyermekkorában hallott más varázslásokró, megrontásokról sés gyógyításokról is : "Hidegségen élt Föcse Illés, Nyika Emrén alul lakott.Magas

vékony, félszemű ember volt, értőembernek tartották, még Csikból es jöttek, hogy

valami bajt vagy rontást visszacsináljon, helyrehozzon. Azt mondják, hogy akinek elfermekálták a tejének a zsirját, ez vissza tudta csinálni. Volt egy olyan sötét szobá

ja, mert akkorjában az ablakok kicsikék voltak, s ez még azt a kicsi ablakot es befir-

hangozta, hogy legyen még sötétebb. Én nem tudom ezek miért nem szerették a napfényt, de a román pópáknál es így volt. Inkább gyertyafénnyel világítottak. En - nek es volt az asztalon négy pohár s abba beletett négy nagy gyertyát.Elövelt egy nagy könyvet, lefűjt egy gyertyát, jött-, ment, valamit motyogott, beszélgetett, felnyi

totta a könyvet. Valaki rosszmájú azt mondta, hogy nem es tudott olvasni, csak úgy kinyitotta a könyvet, hogy gondolják az emberek, hogy tud olvasni. Én igaz nem tu-

dom tudott-e. Azt se tudom, volt- e ereje a szavának, de azt tudom, hogy rengetegen jártak hozzá.

Aztán még hallottam más gurucsálásról, fermekálásról es. Ha valakinek rosszat, nagy betegséget, halált akartak valami okból, akkor a gurucsáló egy halott körmei alól kipiszkálta a fekete mocskot, azt esszegyűjtötte egy félliter pálinkába tette, amit finomnak megédesítettek és megitták az illetővel. Sokat tudnak, akik régen ilyenbe hottak belé. Mostanában nem igen tudok ilyesmiről! Ha egy leányerőst haragudott a régi szeretejére, mert az felcsinálta s ott hagyta, akkor legelőször ő maga büntette meg az illetőt. Csinált csurufára levét (ez szarlé!) kileste az alkalmat és azt az illető nyakába, fejire öntötte. Ez nagy szégyen volt, mindenki azt kacagta! Mások pedig mentek a kuruzslókhoz, román pópákhoz. Ki hogy érezte.

A cigánynék es értették az ilyen csiziókat, de ők ha csak tudták bécsapták akit lehetett. Eccer itt Kápolna-patak fejiben béállít két nagy rokojás cigányné a vén Bali-gánéhoz. Ott erőltetik, hogy kártyát vessenek- e, megmondják-e a szerencsájüket.

Elkezdenek sajnálkozni, hogy így, meg úgy, de ők érzik, hogy itt valahol gurucsa van elrejtve. Egy rosszakaró dugta el valahova. Ha meg nem kapják, abból biza nagy baj származhat! A vén asszony es megjedett, s na, hogy meg kell keresni. Kez-

dik keresni a cigánnek s a vénasszony es. Mindenütt, minden szegeletben, ágy alatt, truzsakban, alatta, mindenütt keresik.Eccer csak a kicsi ágy alól az egyik cigényné

kihuzott egy kötöléket.

-Na, megkaptam!- mondja nagy megelevedve. Bontják ki, s hát Uram Isten mi van benne? Egy lerágott tyúkláb, egy tyúkfej, ezek essze voltak kötözve ,bogozva egy színes cérnával. Ilyen volt, úgy tudták itt a gurucsa. Ahova azt bétették, ott baj volt! De én azért úgy gondolom, azt a cigánynék lopták oda bé, hogy jól megfejhessék az öregasszonyt, mert az bizony erőst örvendett, hogy elhárították a reájuk leselkedő bajt. Megpakolta a cigánynéket disznyó köccséggel, sajttal,liszttel"

"Akik jártak az oláh papokhoz, azok köccséggel, pénzzel,szöttesekkel fizettek.

Most is járnak bé Moduvába és újabban itt fenn, Bükkloka mellé telepedtek meg valami kalugerek. Én nem tudom, mét telepedtek ide, met itt nincsenek románok.Ott

úgy építkeznek, mint a csuda s az állam segíti őket. Ez tudja, valami politika."

" Még olyant es hallottam itt a szomszédunkban, hogy a Vajdák ellopoták az öregasszony pénzt, mert részegesek.Az annyjuktól lopták el. Éjjel már Zolti vagy melyik le is futott a román paphoz, hogy őket ne fogja meg a mise."

MIHÓK ANNA sz. 1916.: "K.R. maga is jól ismeri, részeges, állandóan bolyog.

De tudja-e miért? A lakodalma végén eltünt egy csomó pénz amit ajándékba kapott.

Hát az anyjének reafogták, hogy csakis a szakácsné lophatta el. Amikor elbomlott a lakodalom s akart hazamenni a szakácsné, megmotolták, lám nála van-e a pénz.De

biza, nem volt nála. Az szegény szégyenében es haragjában lement az ágasi pópá -

hoz s adott egy gyertyás misérevalót. Az volt a kérése, hogy aki ellopta a pénzt, soha ene legyen nyugta. Később kiderült, hogy a pénzt maga a menyasszony vette el, mert valakinek tartozott a szülei tudta nélkül. Azóta állandóan bojog, ha részeg, nem ül helyben, hányódik. Pedig ha józan , erőst jó háziasszony , jól fog a keze."

"Még tudok egy másik esetet is. K.E. nyolc lerek esztendeje fekszik. Él de meg-

fordulni sem tud az ágyban magától. Ez azért van, emert régebb szeretkezett a szomszédjáva, P.I.vel. Az a feleségét sokat zaklatta miatta. A felesége már nem bírta, lement az ágasi pópához es kiimádkoztatta, fekete misét tartottak. Meg es fogta, ezt itt mindenki tudja. Eleget sajnálják, de most már nincs amit csinálni!"

"Még eszembejutott egy dolog. Gyermekkoromban itt az állomás körül egy Vajda asszony elloptott egy malacot a szomszédból. Akitől ellopta, azok erőst szegények voltak. Az asszony fogta magát s szépen element a tarkucai kalugerekhez s vett tiz

gyertyát, hogy mondasson gyertyás misét. Az volt a kívánsága, hogy aki ellopta,

kiabálja ki, hogy "én loptam el ennek s ennek a malacát!" Egyebet nem kívánt, hogy beteg legyen vagy ilyesmit. Nem volt olyan nagy érték. A pap könyvet nyitott s bém bizonyosodott, hogy tényleg ki lopta el. A gyertyákat meggyújtotta, misét mon -

dott s azok otthon várták az eredményt, mert a pap azt mondta, nyugodtan csak várjanak. Még azt mondta, hogy a hetedik pénteken meglássák, mi lesz. Hát, meg is látták, mert egyszer csak az asszony kezdte kiabálni: "én loptam el a malacot, én loptam el" Sokáig hóbörgött, alig jött magához."

Az 1989-es romániai fordulatot a törvénytelenység és anarchia jellemezte. Az emberek loptak, törvénytelenkedtek, egyedül a fekete mágiától féltak! Ime két este:

TANKÓ ANNA- BIGYÓ sz. 1942. " A fiamnak gajtere(körfűrész) van, sokan járnak az udvaron. Eccer észre veszi, hogy hiányzik egy motra. Az biza elég drága.

Gondolta is ő, hogy ki vitte el. Elmentünk le Ágasba az ortodox paphoz, hogy adjunk misérevalól. Vettünk tizen öt szál nagy gyertyát a paptól, s azt mondta, amikor azok elégnek, kiderül, hogy ki vette el. Nem akartunk mi rosszat, csak azt, derüljön ki a tolvaj neve. Könyvet is nyitott s biza közél járt ahhoz, akit mi gondol-

tunk. Haragudtunk, mert itt biza az én gyermekkoromban ritka eset volt, hogy valaki lopjon. Valamikor rég- rég voltak olyan hegyi tolvajok, úgy jöttek fel a regátból s itt a nagy erdőben tanyáztak. Marhát, lovat loptak, be-be törtek egy - egy kalibába a havason és elvitték a köccséget. Ilyen volt a híres- eneves Balán. Főleg lent, Gyimes-

ben tevékenykedett, ott volt az ezeréves határ. De itt az emberek egymástól viláigé sem loptak volna! Na, most aztán megnézheted! Biza, a misérevaló béigazolta, hogy ki lopta el. Úgy volt, ahogyan mi gondoltuk. A sógora kapott Árpitól, a fiamtól két jó pufot a bodegában s az úgy mondta, mint a műatyánkat, hogy a sógora s az apja

lopták el, később megijedtek s belévtették a Tatrosba.

Még azt tudom, hogy misére valót adtak a román papoknak, volt jószándékú és rossz-szándékú misérevaló. Még volt gyertyás mise és egyszerű mise. A gyertyát

ott vették a kaluger-papoktól, azok csinálták s árulták. Olyan sárga gyertyák voltak, ejsze viaszból csinálták, mert méheik is voltak. Minnél több gyertyát vettél, annál jobban fogott a pap imádsága, mert többet es imádkozott. Olyan is volt, hogy har - minc gyertyát vett! Nem voltak drágások a román papok. Húsz ezer leiért ma is anz

nyi misét mond, amíg elfogy a sok gyertya. A mi papjaink igényesebbek, drágásab-

bak s ők el se fogadnának olyan misét, hogy valakit kiimádkoztassanak. Azt csak

idegen papokkal lehet. Az emberek nagy része fél a kimiséztetéstől. De van, aki ügyet se vet vele. Sokszor nagyobb a büntetés, mint amennyi kár volt, de milyen az ember? Mérgibe mindent

megcsinál. Látom a törvényen is addig perel egy darab földért, amíg tízszer annyit költ rá, csak hogy neki legyen igaza.

Még tudok egy esetet, amikor a szolgáltató ellopott a gazdaasszony pénzéből. Azok reggel indultak volna misézteni le valahová a regátba, de hát korán megkapták a párna alatt a pénzt. Azért az emberek biza félnek a misérealótól!

A másik eset én-velem, a szerzővel történt és már elébb elmeséltem. A félelem itt is arra kényszerítette a tettetést, hogy az éj leple alatt visszalopja a motorpumpát.

A következőkben még leírunk egy néhány esetet.

HALMÁGYI ILONA 73 éves : " Biza van ereje ennek a kiimádkoztatásnak, hogyne vóna! A múlt nyáron Sz. P. felesége Borospatakán abba hótt belé szegény. Pedig az nem volt rosszakarója senkinek. Örökbe vót véve Felsőlokon s én meg nem mondom métt, de örökké haragba vótak, ahogy férjhez ement. Azok megcsináltatták a román pópákkal, s örökké betegeskedett. A papok könyvet nyitnak s má lássák, lehet-e segíteni rajta, vissza lehet-e fordítani a kiimádkozást. Ez es

szegény lement a regátba, nézi a pap s azt mondja, gyorsan menjen haza. Már látta, hogy a gyertyák el vannak égve s akkor nem lehet segíteni. Az asszony ügyekezett

hamar haza, az ura valahol kinn dolgozott. Eccer csak menyen bé s hát a felesége ha

lott. A román papnál a gyertyái el voltak égva. Azért mondta, hogy hamar menjen haza, mert látta. Tudja meg, a román papnak erősebb valamiért a szava. És ő akár-

milyen mocskos dolgot elvállal, legyen az testvéred, apád, neki mindegy csak pénzt kapjon. De meggyőződünk, hogy erősebb a szava!

TANKÓ PÉTER 74 éves : "Gyermekekomban annyi féle gurucsa, megcsináltatás

volt, hogy el sem tudom mondani. Akkor inkább erről beszéljünk, a kiimádkoztatás-

ról. Lementek a román papokhoz vagy kalugerekhez, misére valót adtak, hogy akire

haragudtak, annak legyen valami baja. De az nem csak úgy ment, mert az hibás kellett, hogy legyen. Ártatlanul nem ment. Az valami rosszat tett. Ennek biza volt e-

redménye s még a mai nap is járnak. Sokszor ki is mondják, a szomszédok is tudják

hogy ez s ez megmiséztette ezt és ezt. De főleg az eredményt beszélik, s mindenki

tudja, ha valaki megjárta. Az illetők, akik benne vannak, azok nem igen beszélnek, sem egyik sem a másik. A bünös ha meghalja, hogy őt megmiséztették, biza féleletet.

Nem mutassa de fél. Én azt mondom, sokszor abba betegedik belé!

GÁBOR ANNA 76 éves: "Tarkóba, Békásba, Bákóba mentek a román papokhoz.,

hogy az Isten valakit büntessen meg. De sokszor mentek magukért is, hogy valamibe legyen szerencsájük. A fiamék kétszer is jártak, de nem rosszból. Egyszer

amikor a gyermek ment felvételizni az egyetemre. Mert egész nyáron kaszált, nem volt ideje tanulni. Ezt a misére valót hiába adták, mert nem sikerült. De a másik, ami

kor ment katonának, az igen. Akkor szerencséje volt. Régebb még többen jártak,

pénzzel, sajttal, tejfellel és más köccséggel fizettek. Ma nem kell olyan messze men

ni, itt, Bükklokába is kerültek kalugerek s Bükkben ott van a román pap. Régebb olyan es megtörtént sokszor, hogy a papok jöttek ide a faluba s felirták, aki ilyen misévalót fizetett. Ezt erőst nem szerették a mi papjaink. A román pap imádkozott jóért es ,és rosszért es, hogy tegye el lábálól a haragosát, aki ilyen misét lefizetett.

Volt eredménye, egyrésze ebeteg lett, másik meghalt, volt aki megbolondult, részeges lett. A román papok jósoltak, könyvet nyitottak. Egyrésze magyarul es tudoga - tott, de ha nem, akkor vittek tolmácsot, aki értett románul."

MOLNÁR ILONA-58 éves : "Azért mentek, hogy legyen szerencsájük, mások mi sére valót adtak, ha valakire valamiért haragudtak, hogy annak legyen baja. Ott vol-tak kolostorok s kalugerek, de a rendes papok is elvégezték az ilyen szolgálatot. Ma is járnak Palánkára, Bükkbe, Tarkucába, Ágasba és valahova Bákó mellé. Az állat -tartó emberek minden tavasszal, Szent György napja előtt sót és korpát szenteltek a papoknál, hogy a havason , a kalibánál ne érje baj azon a nyáron az állatokat. Tíz éve, ezt a szentelést a mi papunk végzi. Előre csak a román papba bíztak, de hát a miénk is tud imádkozni."

TANKÓ GIZELLA 67 éves : "Leginkább kedden s pénteken mennek. Tarkóba, Argyélucába, bé oda a regátba. Ott a pap könyvet nyit, misét mond. Hallottam, hogy régebb a bükkloki kaluger még ont es öntött. Ma inkább Sántatelekibe és Bükkbe jár

nak. Még elégeti a gyertyákat, mindenki annyit vesz , amennyit gondol. Vászna. tö- rülkőzöt, szötteket , köcséget vittek. Ma inkább pénzzel fizetnek. Voltak, akik vi zet szenteltek és bélocolták a rosszemberek házát, hogy térjenek meg a gonosz - ságtól. Az ilyen embert mindenki rossznak tartotta, mert csak lopott, verekedett, ivott. Gondolták ezzel segítenek."

ANTAL KATALIN sz. 1924.: " Az emberek mentek s ma es mennek a román pa- pokhoz bé Móduvába, mindenkinek volt valami panasza., valamit kért, vagy igaz - ságot akart tenni. Emlékszem leányka koromban élt Bükkhavason egy Ignác Péter nevü ember akinek volt egy fajka méhe. Tölik nem messze lakott J.J. Emre, annak es volt sok méhe. Ez irigységből leétette az Ignác méheit. Itt a méh valami különös-

nek ,szinte szentnek számít, soha nem úgy mondják, hogy megdöglött a méh, mint a más állatok, hanem meghalt, kihalt, eppen mint az ember. Nahát, kihaltak az Ignác méhei, erőst el volt keseredve s elment bé Tarkóba az oláh pópákhoz, vett egy cso -

mó gyertyát, misére valót adott, hogy az Isten büntesse meg aki hibás. A pap azt mondta: Jöjön csak vissza két hónap múlva. A J.J. Emre családja észrevette, hogy

itt valami baj van, megijedtek, s könyörögtek, hogy Ignácék vegyék vissza a misét.

Megsajnálta s lement a paphoz és mondta neki, hogy semmisítse meg a misét. Nem

akarja , hogy a másiknak baja essen! " Az már késő, mert leégtek a gyertyák. Maga

mire hazaér, az az ember meg lesz halva!" Tényleg, fel se indult Hidegségen, már valaki mondta, hogy J.J. Emre felakasztotta magát.

Egyrésze, hogy a misére való jobban fogjon, hát még böjtöt is fogad és tart közben, amíg leégnak a gyertyák, vagy tovább is. Én is jártam az oláh papokhoz Olyan fur -

csa érzés volt, mintha irtoztam volna. Egy sötét kicsi szobába bementünk, nem is tudom volt-e ablak, csak két gyertya világított, volt egy csomó szentkép s egy kicsi asztalkán egy nagy- nagy könyv. Bé kellett oda térdelni, a pap imádkozott, kérdezős

ködött, ott mind babrált a nagy könyvvel, nyitogatta. A fejünket megérintette, arra mondta az evangéliumot. A könyvbe mindent látott! Mikor kijöttem, rendesen el voltam szédülve. Én akkor jártam az oláh paphoz, amikor G.Gy.P. perelt, el akarta

venni a helyet, a birtokot, ami nekünk járt öröklés képpen. Volt foganatja, mert a pert megnyertük Szerdában. Eccer azért is jártam, mert elszaggatták a szúrósdrót kerítést, amit a nyároló körül tettünk. Az a nyároló a miénk volt de a kommunisták

közösítették, minden hitvány belé csapott, akinek azelőtt semmije sem volt. Annak a misérevalónak is volt foganatja, mert a főkolompos eccer részegen ment haza s egy akkoracska árokba, amit egy ember jó könnyen átlép, beléesett s ott meg sis fulladt. Mostanába ide , Bükklokába járnak sokan s tudja-e nem csak öregek, hanem fiatalok is!"

F. M.: "Nem akartuk eleinte, hogy a fiam esszekegyüljön M.-val. Elmentem le a tar-
kói kalugerekhez, s ott egy nagyszakállas mind nézett bele egy könyvbe, mert el -

mondtam neki az akaratomat. S egyszer csak azt mondja: " Muszáj engedjék, hogy vegye el, de az úgy is lábon fog megszáradni." Tényleg szegény olyan sovány volt,

hogy a szél keresztül futt rajta. De ahogy esszekegyültek, jól voltak ,megszerettük, de az ura biza félrejár. Pedig egy szép gyermekük született, mi is örvendtünk. Megint elmentem vagy kétszer is a román papokhoz, hogy jöjjen helyre a házasságuk. És volt eredménye! Olyan jól éltek mostanában! Én mostanig nem mondtam senkinek, még a feleségemnek se, de úgy magamban féltem. A román pap most legutaján úgy mondta, hogy na, ezek együtt, egyszerre fognak meghalni. A nyáron, amikor a csendőrkorán reggel bényított, már tudtam, hogy baj van! Autószerencsétlenségbe mind a kettő szörnyethalt! Hogy ne hinne az ember az ilyensmiben?

T. GÉZÁNÉ 81 éves : " Úgy 1954 körül volt Ugrán egy rosszféle erdész. Úgy bün

tette az embereket, hogy szépen ölte meg. Egyszer A.P. elment a saját erdejébe, ami régebb az övé volt de most elvették a kommunisták, államostották. Hozott onnan egy szekér száraz fát, csapot, mit. Az erdész megfogta és szerencsétlennel bévitette a község házára. Szinte sirt mérgiben. A felesége lement a román paphoz és gyertyás misérevalót adott. Az volt a kívánsága, hogy az erdész a pénzt hagyja a patikában. Ezt el is mondta valakinek, s az visszamondta az erdésznek. De az csak röhögött. Egyszer csak fájni kezdtek a lábai. Jobban s jobban úgy , hogy ágnak esett. Halála

előtt két pálcával járt. Az út mellett álldogált, s K.-ném ment le az úton.

-Hát nem hittem volna, hogy igazad lesz, Kata! De most már látom..."

A . CSABA:" Régebb az emberek többet foglalkoztak az ilyesmivel. És hitték is. Nagymámám mesélte, hogy az egyik szomszédasszony még az első háhorukor ka -

pott egy magyar tisztől, aki náluk lakott egy pár gyönyörű bőrkesztyűt. Itt ilyen szép senkinek nem volt. Elmentek egy kosaras bálba. Amikor hazamentek, nem volt kesztyű. Ő úgy emlékezett, hogy letette volt maga elé az asztalra. Gyanakodott, s

tartott három hét fekete bőjtöt. Mit kívánt, mit nem, de a bőjt után nrmdokára ágynak esett s meghalt. Amikor a tort rendezték s elő akarták venni a nagy vég vász

nakat, hogy asztalt terítsenek, hát ott vannak a kesztyűk. Oda bedugta, s elfelejtette.

Az emberek úgy gondolták, hogy saját magát bőjtölte ki"

ANTAL ILONKA 17 éves "Minden háznál tudnak a kimiséztetésről, nincs olyan, hogy ne hallott volna. Én is tudok egy ilyent, úgy hallottam az öregektől. Sötétpata-

kán, fenn e legelőn eltűnt egy szép bika. Az ember kereste- kereste, de nem kapta meg. Akkor lement Bükkbe az ortodox paphoz és misérealót adott és elmondta mi

a kívánsága. Nem akart rosszat csak azt, hogy az illető ismerje bé, hogy ő lopta el.

Még csak nem is gondolt arra, hogy ki lophatta el. A román pópa azt mondta, nyugodtan menjen csak haza, mert amikor elégnek a gyertyák és elmondja a miséket, egy hónapon belül kiderül. Úgy esett, hogy egy nagy lakodalom lett a patakon. Oda minden patakot meghívtak. Folyt a lakodalom s észrevette, hogy A. K. mind barát - kozni akar vele. Harmadik szomszédja volt, de addig csak úgy köszönő vszonyba voltak. Eccer úgy, kontyolás után, amikor már jó kedve volt a vendégseregnek, hát

odaül az ember mellé s azt mondja, hogy valamit mondani szeretne, ha meghallgas- sa. És azt is megmondta, hogy egy hónapja nincs nyugta.

-Mondjad nyugodtan, szomszéd, hátha tudnék valamit segíteni.

- Szomszéd bé kell vallanom, hogy a bikát én loptam el. Levágtuk s megettük. De hallgasd meg, rossz falás volt ez! Van három jó tehenem, lakodalom után gyere fel s amelyiket választod, hajtsd el. Hátha így megnyugszok. Nem történt baja, mert nem így volt a mise adva. De kiderült a lopás."

MOLNÁR A. 60 éves: " Itt régebb divatba volt a guzalyaskodás, az, hogy a le - gény a leánynál hált, ha a leány meghívta guzsalyasba. Akkor, ha komolyan udva - rolt. Megtörtént, hogy egy legény felcsinált egy leányt s később rea sem nézett. Így történt ez Nagypatakán is.

-Ne búsulj, leányom, mert lemegyek az ágasi paphoz s elintézem. Úgy is lett. Le - ment, vett gyertyákat, gyertyás misérealót adott, hogy intézze el a legényt. A rom -

mán pópa azt mondta, hogy nyugodtan menjen haza, egy hét múlva meglesz a hatása, mert elégnek a gyertyák is. Így is lett. Egy hét múlva a legény lebetegedett,

s ma is az ágyat nyomja.

A kimiséztetés nem fogja meg azt, aki nem hibás. Ezt a legtöbbször meg is mondja a pap. Egy ilyen esetet is elmondok. Itt a Megállónál egy asszony erőst veszekedett a menyivel. Fogta magát, lefutott a román kalugerekhez s adott egy misérevalót, hogy szabaduljon meg tőle. De ez nem valósult meg, a mert a menyé még ma is ép és egészséges. Úgy, hagyha nem volt hibás, nem fogta meg!"

GÁBOR K. 47 éves. " Biza, nem csak rég- rég foglalkoztak ilyen kiimádkoztatással. Gáborok patakán két embernek határosak voltak a szántóföldjeik. Az egyik ember elszántott a másikéból. Az szépen fogta magát, s tavasszal visszaszántotta. Hát ez így ment, örökké veszekedtek. Aztán az egyik lement a regátba, úgy érezte neki van igaza, s adott egy feketemisérevalót. A másik ember úgy meg ijedett, hogy többet nem merte elszántani. Így aztán egyéb baja nem történt."

MIHÓK BÉLÁNÉ 66 éves. Megesett, hogy a misérevaló visszafelé sült el. A vén Ádámné erőst felejtett mert már eltelt volt az idő. Gyűjtött volt egy kicsi pénzecskét mert itt úgy szerették az emberek, hogy minden legyen előkészítve a saját temetésükre. Megvettek szenfedelet, koporsót, gyertyákat, kendezőket, mindent. A pénzt valahová bészurta. Szegény azt gondolta, hogy a menyé lopta el, aki biza szeretgette az italt. A vénasszony lement Bükkbe s misérevalót adott, hogy aki hibás, nyomja az ágyat. Elégtek a gyertyák s még ő is bőjtölt három pénteken, s utána ágyának esett

a vénasszony s rea két hétre meghalt, pedig addig nem volt beteg. Amikor a torra szedték elő a türetvásznakat, hát csak kiesik onnan egy bog pénz. Szegény öregasszony saját magát miséztette ki."

Érdekes megfigyelni, hogy ezek a történetek úgy terjednek és keringenek a faluban, akárcsak valami mesék. Alig találtam olyan gyermeket, aki ne hallott volna ilyen eseteket. A továbbiakban három gyermeket szólaltatok meg:

PÓRA EDIT 12 éves : " Nagymamáméknak, Felsőlokon valaki boszúból felgyújtotta a házukat. Nem tudták ki lehetett az. Akkor nagymamám lement Palánkára ott a piacon egy füzettel a kezében ült egy szakálas, fiatal kaluger. Nem tudták, honnan jöhetett, de úgy volt öltözve, mint a szerzetesek és román papok. Adott egy gyertyás misérevalót és azt kívánta, hogy aki felgyújtotta, legyen hat hónapig ágybafekvő beteg. Nem tudott románul, de ott a piacon sokan voltak, kapott egy valakit, aki lefordította. Amikor hazajött, édesapámék gúnyolódtak, hogy ki tudja, milyen vagabondnak adta a pénzt, csak felöltözött papnak. De bévalósult a kívánsága, mert akire gondoltak az elbetegedett és később meg is halt. Pedig rokon volt, csak hát már rég osztották a vagyont."

NAGY ENDRE 11 éves." Édesanyámék beszéltek, hogy a szomszédban lakott egy peres, csúfszájú vénasszony. Mindenkivel haragba volt. De ő azt tartotta magáról,

hogy ő jó. Nagy udvaruk volt, az udvaron három család lakott. Azok mind fiai, me-nyai, unokái voltak. Állandóan civódtak, ették egymást. Egyszer az öregasszony lemegy a bükki paphoz, s ad egy fekete misérevalót, vett húsz szál gyertyát és meggyújtatta azokat. Az volt a kívánsága, hogy a sok civódás okozója haljon meg.

Egy hét múlva, amikor elégték a gyertyák, az asszony az istállóban ellátta a bajt, mert az ura nem élt, és indult a vecsernyére. El sem ért a templomig, az uton összeesett és meghalt. Azt beszélnek, hogy őt fogta meg az imádság."

PÓRA SZABOLCS 14 éves:" Dédnagyanyám sokszor mesélte, hogy egy ember kinn kalibázott az állataival Fekete-Erdőn. Nem messze tőle a vasnál , ott ahol ré -

gebb volt a magyar- román határ, ott volt az esztenája egy román bácsnak. A csángó bácsinak elveszett egy szép csitkója . Megy a csobánhoz s hát látja, hogy ott a csitkó. A csobán égre- földre esküdött, hogy ezt a csitkót ő növelte, ez az övé. Az ember kérte a csobánt, hogy nézhesse meg közélről a csitkót.A pásztorai megfogták

és odahozták, hogy nézze. Az öreg akkor is erősködött, mert sok ismertető jelt véltfelfedezni. Akkor a csobán felmérgeződött s a pásztoraival elkergetette s még meg is verette a csángót. Mind a ketten erőst biztosak voltak a dolgukban! Akkor a

csángó bement a regátba, vett huszanöt szál gyertyát az ortodox pópánál s elmondta

hegyitől - tövire a dolgot. A pap figyelmeztette, jól gondolja meg, igaza van-e, s csak akkor adjon fekete misérevalót, mert hanem neki gyülik meg a baja. De az biztos volt a dolgában, lefizette a misét, amiben azt kérte, hogy égjen le a csobán esztenája s benne a csobán is. Dolga végeztével kiment a kalibához.Negyednapra jött a faluból a szomszédja, hogy a ménkö belecsapott a házába s az teljesen leégett.

Tehát így megtudta, hogy a csitkó nem az övé volt!"

TANKÓ ZOLTÁN- 18 éves: " Édesanyám Ugráról származik s mesélte, hogy ott,

Ugraszádában lakott egy ember, aki navétázott bé Szeredába. Nem tudták, milyen

baja van, de amikor itthon volt, állandóan betegeskedett. Jártak orvoshoz s minden, de semmi eredmény. Akkor elmentek a palánkai paphoz és könyvet nyitattak.A pap

azt mondta, hogy a legnagyobb szántóföldjük végiben van valami elásva s azt keres-

sék meg. A szántó föld a paphelyén volt , megkeresték, és kaptak elásva egy disznó koponyát és rajta egy összebogyzott mazdagot, kötöt. Azt elégették s azóta az ember

nek semmi baja nincs. Azt mondják, ez gurucsa volt, valaki valamiért megfermekálta."

...Itt félbeszakítjuk az esetek felsorolását mert ezrekre rug a történetek száma. A felsoroltakból egy néhány kérdésre kellene válaszolnunk, vagy valamit szügerálnunk:- Rettenetesen nagy a konkrét véletlen egybeesések száma. Vajon ezek tényleg tiszta véletlenek? Érdekes azon is elgondolkozni, hogy nem játszanak- e közbe lélektani hatások. És voltak ilyen utalások! Mire gondolok? Az emberek féltek az is-

meretlen fekete vagy fehér mágiától, tudatába voltak rossz cselekedetüknek, gyen -
gébb idegzetűek is lehetek , meghallották a fekete mágia megindítását és a bizony-talan, irtóztos
büntetés- várásban, legyen az valós vagy valótlan, a szervezetük fel-
mondta a szolgálatot! Belebolondultak, felakasztották magukat! És ez rettenetesen
egybe esett a fekete mágia erejével. S mint egy ballada sora, úgy vonult végig a pa-
takokon, falvakon: "Hallották-e, Hidegségen mi történt?"

A mágiához csak az igen- igen könnyelműek fordultak azonnal. A másoknak ez csak második,
harmadik lépés volt. Először megpróbálták az átokkal, ami egyéni dolog volt, senkit nem avattak
bele. Azután jöttek a civil kuruzslók,tudók, akik má-
ra már eltűntek. Végül jött a felettünk uralkodók,hatalmak megidézése helytartóik, a papok,
kalugerek által. Ez a fehér és fekete mágia.

Napjainkban a csángók oly gazdag hiedelem világa nagyon foghijas lett.De az átok
megcsináltatás, fehér és fekete mágia alig veszített erejéből! Nincs, vagy alig akad ember, aki ,ha
rákérdezel, nem tudna ilyen estekről.

Egy másik megállapítás, hogyha mindenki nem is hisz a fekete mágia erejében, de az emberek
nagy része fél tőle, valahogy még a megrögzött tolvajt is gondolkodóba ejt az ismeretlen lehetőség.

Az elmesélt estek olyanok, mint valami csodás, színezett történetek, amelyeket az oralitás kerekre,
gördülékenyre csíszol. Mint a népdalt, mint a mesét, ezt sem tanítja senki és paradox módon,
mindenki tudja! Már az előadásmódjukban közel állnak a mesékhez, de furcsa, hátborzolatóan
kavarog a valóság a fantasztikussal.Mindenki

tudja névszerint, kivel történt, hol történt, melyik patakon. De a nagyon régi estek -

nél már a szereplők neve lekopott(öregasszony, vén csobán) a csodapópák pedig ott élnek "valahol
benn a regátban, valahol a hegyek között kolostorok vannak",az-

tán már halványul az időbecslés is: "egyszer, régen, valamikor, régi magyar üdöben"

De hiszen a régi magyar üdö sok száz évig tartott!

Találkozunk azonos tárgyú történettel, ami kiváltotta a fekete mágia hatását. Mert, hitük szerint a
fekete mágia okozta bűnhődés nem jön csak úgy a semmiből. Előbb létezett a bűn, s aztán a
megérdemelt bűnhődés. Igaz, azt is elismerik, hogy sokszor a bűnhődés igen kemény, talán az
elkövetett rossz tett kisebb büntetést érdemelt volna.. De a fekete mágia, a legtöbb esetben
igazságtétel, ebben az Isten hátamögötti, eldugott világban valamikor pótolta a törvényt. És később,
ha úgy érez

te az illető, hogy a törvénytevés nem igazságos, hisz azt emberek döntenek így vagy
úgy, akkor majd döntse el a fekete mágia.! E fekete mágia erkölcsi rendet is igyek -
szik tartani a faluközösség igényének, a "faluszájának" megfelelően. A közönség
semlegesnek tűnik az áldozattal szemben, de elhangzik egy egy olyan félig kiejtett,

kettéharapott mondat,hogy"biza, rossz ember volt, megérdemelte" De ezt csak úgy halkán mondják,
mert " ma rajta, holnap meg rajtam a sor.Ki tudja?" A kiátkozóval

szemben is semleges a faluközösség. Nyíltan nem ítélik el, mintha félnének tőle, de az biztos, hogy nem szimpatizálnak vele : a sokat átkozódó, fekete mágiát, misérevalót adó személlyel is úgy vannak, mint a mániákos állandó törvénytkereső, pereskedő egyénnel.

Megfigyelhetjük, hogy az ortodox papok és kalugerek is átvették a keleti, akár afrikai vagy délamerikai mágusok titkos világi vagy talán mágikus nyelvezetét, eszközeit. Gondoljunk csak itt a hanghordozásra, érintésre, titokzatos nyelvezetre, fényhatásra, könyvnyitásra, onöntésre, vastárgyakra stb.

Egy másik észrevételünk az, hogy a gyimesiek meg vannak győződve arról, hogy a román pópák és kalugerek szava jobban fog, mint a saját papjaiké. És ezt úgy ma -

gyarázzák, hogy "érdekesebb"-ezen persze azt értjük, hogy vonzóbb mert a titokza-

tosság, a rejtélyes homályosság mindig is vonzotta az embereket. Erre hadd álljon itt egy eset! Még gyermekkoromban itt is a katolikus templomokban latinul szolgált a pap. Sokat minstráltunk, de nem értettük a szöveget, mint ahogyan nem értette azt az egyszerű misehallgató sem. És még is, visszaemlékszem milyen ellenállás, persze csak mint néma zúgolódás, volt, amikor áttértünk a magyar misézésre! És mindig eszembe jut egy öreg szomszédom példázódása arra vonatkozólag, hogy igazából egy szöveget érezni kell-e vagy érteni? Mert a következő eset történt meg:

Az öregasszony nagy misére járó volt minden vasárnap Ugra fejéből lement Középkokra misére, mert akkor még csak ott volt templom. Az öregje otthon gaz-

dálkodott. Estefelé érkezik haza az öregasszony. Még kérdezni sincs ideje az öregnek, a másik már elkezd:

-Jaj, hallá-e, milyen gyönyörű szép mise lön! S aztán, hogy milyen prédikált a plébános Úr!

- Milyent, mit mondott?

-Én nem tudom, hallá-e, de amikor odaért, hogy Mee-zoo-poo-táá-mii-jaa, akkor mindenki sírt!

Tehát a titokzatosság, a misztérium is vonza az embereket. De ezenkívül, a saját bevallásuk szerint a román pópa "nem olyan igényes, többet imádkozik, sokat kérde

zösködik" Nem az lenne, s ez nem is rossz lélektani, esetleg kereskedelmi fogás, hogy jobban leereszkedik az egyszerű emberekhez! Ezen el lehet gondolkozni!

A románoknál a mágiának fél-intézményes formája is működik. A kalugerek mel-

lett ezt a praktikát elvégzik a felszentelt papok is. Sőt, amint már említettük, járják a falvakat is, és kiülnek a nagy vásárookra, piacokra is füzeteikkel.

Az emberek félnak a fekete mágiától. Ha valamilyen jelét érzik, pánikba esnek. Hisznek ma is az erejében. Elámultam, amikor meggyőződéses materialista, kommu

nista beállítottságú egyén esküdözött a mágia erejére!

Habár büntetésként fogják fel a fekete mágiát, amely árán valaki valamilyen rossz tettéért bűnhődik, tehát egyuttal igazságtételként, néha még is megtörténik, hogy a kiátkoztatót elfogja a lekiismeret furdalás, megbánja a túl kemény büntetést és meg-

próbálja azt "visszacsinálni" Legtöbbször ez már késő. Megvolt a bűn, bűnhődni kell!

Felvetődik a kérdés , itt és most szükséges- e felvenni a harcot,mint a középkorban a fekete mágia praktikái ellen? Ameddig valaki nem ajánl kézzelfogható jobbat pilla-
natnyilag, addig nem lesz itt haszna egy újabbkori boszorkánypernek! Mert a mágia az eszeveszett reménység megtestesítője! És szabad-e belemagyarázásokkal elvenni valakitől a reménységet? A mágia,ha van tappintható ereje, ha nincs, de valamit elin-

dít az emberi agyban és lélekben : rejtett erőket, rejtett reményeket, valamit várunk, valamit remélünk s ez nagyon fontos! Fantasztikusan egyszerű út ez, de megnyugtathat, lelkierőt adhat a továbblésben. Hányszor lehetett és lehet itt hallani egy igaz -
ságtalan törvényszéki döntés után , a fogcsikorgatva kiejtett megnyugvást: " Elintéztém azt a gazembert!" És mindenki tudja ilyenkor, hogy a fekete mágiára gondol. Ilyen esetben egy kicsit elhagyja az embert a krisztusi tanítás a megbocsájtásról. De a mi elromlott világunkban a megbocsájtást sem vihetjük túlzásba! Nincs annyi ci-

pónk, kenyerünk, hogy minden ránkdobott köre azzal dobáljunk vissza!

...Én, a fekete mágia nyomába szegődve, itt, Gyimesben csak tudomásul veszem, rögzítem az emberek véleményét. És valahol a lelkem mélyén egy rejtett fájdalmat érzek azért, hogy emberembertársának, testvér a testvérnek, szomszéd a szomszédnak hogyan akarhat ennyi rosszat? De miért fáj nekem az, hisz valaki ettől megnyugszik! És ez levezeti a nagy feszültséget, a nagy haragot. Még akkor is, ha ezért egy másvalaki szenved. Hisz az emberi irigység, kapzsiság annyira növekvő irányt mutat, hogy szükséges a bűnhődés.

Ebből a valamikori mesevilágból, amelyet Gyimesnek hívnak, ahol annyira gazdag volt a hiedelemvilág, a kisértetek, lüdercek, boszorkányos szépasszonyok lassan elmenekültek. Sokkal szegényebb lett a képzelet-világunk. De az átok, a fekete mágia tovább élnek és uralkodnak! Nem tudom eldönteni, jó jel-e ez vagy nem!

Gyimesközéplak, 1999 január 24.

Tankó Gyula tanár

KÖNYVÉSZETI ANYAG

1. Braniszlaw Malinowski- Magie, stiinta si religie
2. Dr. Balázs Lajos - Az én első tisztességes napom
3. A magyarság néprajza IV. kötet
4. Táncos Vilmos - Gyimesi archaikus imádságok és ráolvasások
5. Bosnyák Sándor - A bukovinai magyarok hitvilága
6. Történeti antropológia- Tudományos ülészak--1983
(Egyházi benedikció- Paraszti ráolvasás)
7. Dr. Balázs Lajos -A fekete mágia interetnikus vonatkozása Csikszentdomoson. (Előadás a VI. Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségkutató Konferencián Békéscsaba- 1996)
8. Thomas Keith -Religion and the Decline of Magic

JELENTŐSEBB ADATKÖZLŐK

1. Tankó Póra János sz. 1916 9. Ambrus Fülöp -Hosszú sz 1905
 2. Antal Katalin sz. 1924
 3. Mihók Anna sz. 1917
 4. Halmágyi Ilona sz. 1926.
 5. Tankó Péter sz. 1927.
 6. Gábor Anna sz. 1926.
 7. Molnár Ilona sz. 1941.
 8. Antal Erzsébet sz. 1942
- ... és a dolgozatban szereplő számtalan adatközlő.

SZÓMAGYARÁZAT

bitang - törvénytelen gyermek befirhangozta- függönyt tett

botikó - színes gyapjú dísz bodega- kiskorcsoma

csurufára - szarlé fejben- a völgy felső fele

fajka - sok cefre - 12- 13 éves leányka

berbetyil - érthetetlenül beszél

kucorodva - legugolva

ejsze - talán

fermekál - megront, elvarázsolt rejahederít - törődik vele

gurucsa - rontószer csobán- juhosgazda
gurucsálás - megrontás
kaluger - román szerzetes(calugar)
kőccség - kenyér és puliszka mellé való: sajt, vaj, túró és húsfélék)
lüdérc - lidérc, bolygó szellem
mazdag - spárga, kötő
navétázik - ingázik a munkahelyére, városra (rom. naveta)
pokla -burok, amiben az állat világra jön
pucok - a kemence egy olyan része, ahova be lehet feküdni, de a peremét is jelenti
ráksuly - átkozódás, rossz kívánság(a ráksuly egye meg) Gyakran használják.
régii magyar üdö - itt használt történelmi korszak : a legrégebbi időktől 1919 ig.
régii román világ-- '919 - 1940- ig.
sánkér - átkozódás (A sánkér egye ki a belit)
szállás - épületek(a szállások a hegyen vannak, de itthon is)
szépasszony - boszorkányos, tudó asszonyok, csoportokban, zeneszóval járnak éjjel.
tiló - Eszköz a kender feldolgozásához
truzsak - szalmazsák
vigyázkodik - nézelődik, tátja a száját, bámul

UTALÁSOK MÁS KÖNYVÉSZETI ANYAGOKRA

- 1.) Dr. Balázs Lajos - Az én első tisztességes napom
/A lakodalom hiedelmei/
- 2.) Tankó Gyula - Gyimesi szokásvilág
/ Hiedelemvilág Gyimesben, Új hagyományok születnek/
- 3.) Dr. Balázs Lajos / Ugyanott)

Tankó Gyula tanár

